

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra filosofie a společenských věd

**Environmentální výchova v rámci předmětu Výchova
k občanství
Bakalářská práce**

Autor: Kateřina Milerská
Studijní program: B7507 / Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7507R032 / Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
7507R / Bc. učitelství - všeobecný základ
7507R030 / Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. Hana Šebestová

Zadání bakalářské práce

Autor: Kateřina Milerská

Studium: P131149

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Environmentální výchova v rámci předmětu Výchova k občanství**

Název bakalářské práce AJ: Environmental Education in the Subject Civics

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá aktuálním tématem Environmentální výchovy v rámci předmětu Výchova k občanství. V teoretické části bude popsána Environmentální výchova jako součást standardů pro základní vzdělávání (RVP, ŠVP) - cíle, témata, přínosy. Dále budou popsány vybrané výukové metody, které mají potenciál být využity v rámci předmětu Výchova k občanství. V praktické části bude nabídnut soubor metodických námětů a náležitě reflektován.

ČINČERA, J. Environmentální výchova. Od cílů k prostředkům. Brno: Paido, 2007.
ČINČERA, J. Výchova a budoucnost: hry a techniky o životním prostředí a společnosti, Brno: Paido, 2005. DAŇKOVÁ, Lenka; KULICH, Jiří; TOUŠKOVÁ, Blanka. Škola pro život II. Jak na ekologickou / environmentální výchovu po zavedení Rámcových vzdělávacích programů. Praha: Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, 2009. ISBN 978-80-9033
MATĚJČEK, T. Ekologická a environmentální výchova: Příručka pro základní školy a střediska ekologické výchovy, Praha: Česká geografická společnost. 2007 Národní ústav pro vzdělávání. Aktuálně platný RVP ZV. [online] 2011-2015 [cit. 8. 5. 2015]
<http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odbornevzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/aktualne-platne-zneni-rvp-zv>
KOTRBA, T., LACINA, L. Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga. 2.vyd. Brno: Barrister a Principal, 2011. 185 s. ISBN 978-80-87474-34-1. MAŇÁK, J., ŠVEC, V. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5

Garantující pracoviště: Katedra filosofie a společenských věd, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Hana Šebestová

Oponent: Mgr. Irena Loudová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.5.2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Haně Šebestové za odbornou pomoc a vedení, kterou mi věnovala po celou dobu vypracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Evě Bláhové za umožnění vykonání praxe na aktivity, které jsou rozebírané v praktické části.

Anotace

MILERSKÁ, Kateřina. *Environmentální výchova v rámci předmětu Výchova k občanství*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 64 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá aktuálním tématem Environmentální výchovy v rámci předmětu Výchova k občanství. V teoretické části je popsána Environmentální výchova jako součást standardů pro základní vzdělávání (RVP, ŠVP) - cíle, témata, přínosy. Dále jsou popsány vybrané výukové metody, které mají potenciál být využity v rámci předmětu Výchova k občanství. V praktické části je nabídnut soubor metodických námětů, který bude náležitě reflektován.

Klíčová slova: metoda, RVP, průřezové téma, environmentální

Annotation

MILERSKÁ, Kateřina. *Environmental Education in the Subject Civics*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 64 pp. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor Thesis deals with topical theme environmental education in the subject Civics. In the theoretical part is described environmental education as constituent standard for elementary education (Framework Education Programme, School Education Programme) – objectives, themes, contributions. There are also describing choice teaching methods that has the potential to be used in the Subject Civics. In the practical part is offering set of methodological topic which will be appropriately reflecting.

Keywords: method, Framework Education Programme, cross-curricular final objectives, environmental

Obsah

Úvod.....	11
Teoretická část	12
1 Environmentální výchova a Výchova k občanství v RVP ZV	12
1.1 Environmentální výchova	12
1.2 Průniky výchovy k občanství a environmentální výchovy.....	12
2 Aktivizující metody pro Environmentální výchovu	19
2.1 Metoda kooperativní spolupráce	20
2.1.1 Metody diskuzní	21
2.2 Problémové úlohy	21
2.2.1 Heuristická metoda	22
2.2.2 Metoda černé skříňky.....	22
2.2.3 Práce s textem	22
2.3 Tvořivá práce	23
2.3.1 Výstava	24
2.4 Brainstorming	24
2.5 Projektová výuka	24
Praktická část.....	26
Soubor metodických námětů	26
Závěr	52
Seznam literatury	53
Přílohová část.....	I
Pracovní listy	II
Příklady prací žáků	VI

Seznam tabulek a příloh

Tabulka č. 1: Průniky vzdělávacího oboru a průřezového tématu.....	15
Tabulka č. 2: Přehled aktivit.....	28
Tabulka č. 3: aktivita Vytvořte si svůj domov.....	30
Tabulka č. 4: Řeč zvířat.....	32
Tabulka č. 5: Pochlub se se svým mazlíčkem.....	34
Tabulka č. 6: Reklama na odpadkové koše.....	36
Tabulka č. 7: Skály našima očima.....	38
Tabulka č. 8: Převtělení do zvířete.....	40
Tabulka č. 9: Co ti obal říká?.....	42
Tabulka č. 10: Na co se reklama zaměřuje?.....	44
Tabulka č. 11: Lovci.....	46
Tabulka č. 12: Zdravý a nemocný.....	48
Tabulka č. 13: My a planeta.....	50
Příloha A: Pracovní list: Pochlub se se svým mazlíčkem.....	II
Příloha B: Pracovní list: Co ti obal říká?.....	III
Příloha C: Pracovní list: Lovci.....	IV
Příloha D: Pracovní list: Zdravý nemocný.....	V
Příloha E: Vytvoř si svůj domov.....	VI
Příloha F: Řeč zvířat.....	VII
Příloha G: Skály našima očima – ukázka prezentací.....	IV
Příloha H: Reklama na odpadkové koše.....	V

Seznam použitých zkratk

RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
--------	--

Odborné termíny

Agrese	Slovní či fyzické nepřátelství vůči nějakému subjektu.
Aktivita	Subjekt, který sleduje určitý cíl, při kterém vynakládá volní úsilí. Činnost, při níž jedinec musí vynaložit vyšší úroveň iniciativy, samostatnosti a úsilí k dosažení cíle.
Debata	Ústní výměna názorů.
Definovat	Jedinec vysvětlí význam slova pomocí uvedení základních typických znaků daného obsahu (pojmu).
Dialog	Komunikace zpravidla mezi dvěma lidmi.
Diskuze	Výměna názorů, při kterém by se mělo dojít k určitému závěru. Typ pedagogické komunikace ve výuce.
Efektivita	Účinnost, působivost.
Ekologie	Věda zabývající se problematikou životního prostředí. Jak vzájemně reagují organismus a prostředí. (Hledisko biologické)
Environmentalismus	Směr, který se zabývá vlivem prostředí na člověka. (především hledisko sociální, etické a hodnotové)
Fantazie	Představivost. Lidská schopnost vytvářet nové obrazy.
Frustrace	Psychický stav vznikající při nemožnosti dosáhnout cíle. Jedinec prožívá stav zklamání, napětí a bezvýchodnost řešení.
Globální	Celosvětový, mající celosvětové měřítko, týkajícího se celého světa
Hypotéza	Domněnka, předpoklad.
Ideje	Představa.
Intelektové	Rozumové. Souhrn duševních schopností člověka. Základem jsou vrozené vlohy, které se dále vyvíjí zráním a učením.
Irelevantní	Nezávažný, vedlejší, nepodstatný.
Kompetence	Schopnost, dovednost řešit určité úlohy a realizovat se.
Komplexní	Celkový, všestranný, souhrnný.
Komunikace	Sdělování myšlenek, informací, pocitů.

Kooperace	Spolupráce lidí se zaměřením na dosažení zvoleného cíle.
Motivace	Souhrn vnitřních a vnějších faktorů, které dodávají energii k dosažení cílů.
Organizační forma	Celkové uspořádání výuky v dané situaci.
Pedagog	Učitel.
Pedagogika	Věda zabývající se výchovou a vzděláváním.
Realita	Skutečnost.
Realizace	Uskutečňování plánu.
Reklama	Prosazování výrobků cílové skupině na veřejnosti pomocí prostředků (film, leták).
Sebereflexe	Zhodnocení vlastního výkonu. Jedinec poznává sebe sama.
Stereotyp	Ustálená zjednodušená představa.
Teze	Odůvodnitelný výrok, stručně vyjádřené tvrzení.
Tolerance	Respektování cizích přesvědčení, názorů. Snášlivost, trpělivost.
Tvořivost	Duševní schopnost jedince využívat fantazii, představivost a vytvářet (nalézat) nová řešení. Vychází z poznávacích a motivačních procesů. Nalézá řešení, která jsou správná, nová a nečekaná.
Vágní tvrzení	Neurčité, nejisté tvrzení.
Vyučující metoda	Z řeč. methodos. Postup jak vyučující vede žáky k definovaným cílům.

Úvod

Bakalářská práce se zabývá průřezovým tématem Environmentální výchova v rámci předmětu Výchova k občanství. V současné době začíná převládat technický svět, se kterým se žáci seznamují v čím dál tím dřívějším věku. Bylo by proto vhodné, žákům ukázat cestu, jak najít rovnováhu mezi světem technickým a přírodním. Žáci by měli dostat podnět ke správnému přístupu k přírodě a uvědomit si vlastní odpovědnost vůči ní.

Environmentální výchova hledá možnosti správného lidského jednání vůči živé i neživé přírodě. Lidé si krajinu do určité míry přisvojují a ne vždy to vede k ohleduplnosti vůči životnímu prostředí. Environmentální výchova se proto snaží ukázat, jaké možnosti jednání máme a jaké mohou být dopady pro biosféru a společnost. Snaží se ukázat jak lidská moc je mocná, co vůči prostředí dokáže a na co sama nestačí.

Bakalářská práce pojednává o problematice environmentální výchovy. Jsou zde vysvětleny environmentální cíle a jejich úskalí. Je zde také k nalezení tabulka průníků předmětu Výchova k občanství s průřezovým tématem Environmentální výchova, které vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

V následující kapitole je rozebráno, jak environmentální problematiku předat žákům. Aby žáci sami nad tématem přemýšleli, je nutné, aby řešení problému a nelézání nových poznatků bylo na nich. Žáci si tak rozvíjí především kompetence, které vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Mluvíme tedy o komunikační, sociální, personální a občanské kompetenci. Některé metody však rozvíjí i více kompetencí než je zde zmíněno. Je zde tedy k nalezení výčet aktivizujících metod, které jsou patřičně vysvětlené pro možnosti využití v praxi.

Praktická část obsahuje soubor metod, které lze na jednotlivé tematické okruhy využít v předmětu Výchova k občanství. Aktivita jsou náležitě popsány a reflektovány. Metodické listy jsou obohaceny o přílohovou část, kde jsou k dispozici pracovní listy popřípadě ukázky prací žáků.

Teoretická část

1 Environmentální výchova a Výchova k občanství v RVP ZV

1.1 Environmentální výchova

Průřezové téma Environmentální výchova vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV). RVP ZV je určen pro vytváření školního vzdělávacího programu. Určuje rozsah vzdělávání pro každý obor a definuje jejich cíle (RVP, 2016, [online]).

Průřezové téma se zabývá jedním z aktuálních problémů současného světa, které lze propojit v různých vzdělávacích oblastech. V této práci půjde o propojení se vzdělávací oblastí Výchova k občanství.

Máchal (2007) uvádí, že slovo environmentální vychází z anglického slova „environmental“. Dále vysvětluje, že environmentalistika je nauka o životním prostředí. Jeho základem se stává obor ekologie. Zabývá se ochranou životního prostředí a lidského jednání, které ovlivňuje životní prostředí. Dle Máchala (2007) se rozdílový význam mezi ekologickou a environmentální výchovou stírá. Jedná se spíše o historické ukotvení z roku 2000, kdy Ministerstvo životního prostředí vyměnilo slovo ekologický za environmentální. Pro pedagogické účely se tyto dva pojmy prakticky shodují. Pro představu slovního rozdílu si můžeme uvést autory Zelenku a Štejfu (2000, s. 45), kteří uvádí, že slovo ekologie vychází z anglického slova ecology. Jedná se o vědu, která studuje: *„organismy, jejich populace, vztahy populací a společenstev, vztahy organismů a jejich životního prostředí.“* Matějček (2007) definuje environmentalismus jako myšlenkový směr, kdy centrem zájmu je člověk ve vztahu k prostředí. Slovo pochází z anglického slova environmentalism. Environmentalistika, která vychází z anglického slova environmentalistic je nauka o životním prostředí.

1.2 Průniky výchovy k občanství a environmentální výchovy

Rámcový vzdělávací program (2016, [online]) zařazuje Výchovu k občanství do vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Environmentální výchova v této oblasti: *„odkrývá souvislosti mezi ekologickými, technicko – ekonomickými a sociálními jevy s důrazem na význam preventivní obezřetnosti v jednání a další principy udržitelného rozvoje“* (RVP, 2016, s. 113, [online]).

C. Hamilton a A. Macintosh ve svém článku upozorňují, že lidská ochrana životního prostředí je jak píše: „it is driven by the values that humans attribute to different aspects of the environment.“ (2008a, s. 1343). Dále tvrdí, že ačkoliv se snažíme o ochranu životního prostředí, děláme záměrné změny a to tím, že se snažíme o obnovení ekosystému tj. vrátit do původní podoby přírodní systém, čímž děláme změnu nikoliv prevenci změny. Je tedy zřejmé měřítko mezi společenskou aktivitou a přírodním prostředím.

Ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství lze nalézt průniky s průřezovým tématem Environmentální výchova. Očekávané výstupy jsou mnohdy podobné s přínosem průřezového tématu (viz. tab. č. 1). V každém tematickém celku Výchovy k občanství lze nalézt propojení s přínosy průřezového tématu. Nejčastější propojení nalézáme v souvislosti s globálními problémy a pojetím občana jakožto jedince, který může ovlivnit prostředí vlastním chováním. Přírodní, kulturní a společenské prostředí jsou vzájemně propojené a ovlivňují ekonomiku, právní i mezinárodní vztahy.

Vztah mezi Environmentální výchovou a Výchovou k občanství také nalézáme v postojích, které by si žáci měli osvojit. Jedná se především o osvojení si správného přístupu k přírodě a kulturního dědictví. Žáci tak mohou poznat, jak historie lidstva ovlivňuje naše současné bytí a tím pochopí, že naše jednání ovlivní i budoucnost.

Tematický celek vzdělávací oblasti Výchova k občanství Člověk a společnost nazírá z úhlu kulturního a společenského postavení člověka. Žáci se učí skutečným hodnotám, které vedou k přispívání lepšího klimatu přírody. Učí se spolupracovat a vyhodnocovat informace, které se k nim dostanou a nepodléhat nepravdivým tvrzením, která vznikají díky předsudkům, stereotypům a všeobecnému mínění. V tomto směru můžeme mluvit i o tzv. greenwashingu. Tímto pojmem se označuje veškeré plané šíření o ekologičnosti a vytváření environmentálního obrazu. S greenwashingem se nejčastěji setkáváme v reklamách. Kouřil a Miessler (2008b) uvádí Environmentální marketingovou společnost TerraChoice, která vytvořila žebříček nejčastějších věcí, které umožňují vytvořit greenwashing. Dle společnosti 37% výrobců zatajuje určitý fakt. Zdůrazní pouze pozitivní stránku věci, ale spotřebitel již neví o negativních stránkách, které jsou mnohdy závažnější. 26% výrobců poskytují informace bez žádného důkazu. Z 11% výrobců udávají vágní tvrzení. Irelevantní tvrzení využívá 4% výrobců. Tvrdí, že určitá složka již v daném výrobku není. Spotřebitel však neví, že již byla zákonem zakázána, nebo ví, ale výrobce to podá takovým tvrzením, že reklama zní, že ostatní výrobky podobného druhu složku obsahují. Výrobci také v reklamách přesvědčují spotřebitele o

tom, že při jejich koupi udělají menší zlo. Také se společnost setkala s lhaním, kdy společnosti uváděly mylné informace.

Tuto problematiku lze probírat i v tematickém okruhu Člověk stát a hospodářství z pohledu ekonomie nabídky a poptávky. Greenwashing vzniká právě z důvodu, že nabídka poskytuje takové informace, které chce slyšet poptávka. Škabraha (2008b) říká, že informace, které výrobce poskytne, se mají stát přesvědčovacím faktorem pro koupi výrobku. Nejde jim tedy o fakt, že je výrobek šetrný, ale o to, že přesvědčí lidi danou věc koupit. Reklama dle Škabrahy (2008b) vytváří ideji, nikoliv skutečnost. „*Klamavost reklamy ... spočívá v tom, že nám nabízí druhořadou náhražku za to, čeho nás sociálně ekonomický systém, jemuž slouží, zbavuje*“ (ŠKABRAHA, 2008b. s. 3).

Tento tematický celek v RVP ZV Člověk, stát a hospodářství v sobě zahrnuje složku poznání o vlivu prostředí na člověka z hlediska ekonomické podstaty. Žák si uvědomí nezbytnost udržitelného rozvoje i efektivitu domácí ekologie.

V dalším tematickém celku Člověk jako jedinec se Environmentální výchova projevuje v oblasti vlastního uvědomování a jednání vůči prostředí. Ukazuje cestu, jak jedinec může pozitivně ovlivnit životní prostředí.

V tematickém celku Člověk stát a právo si žáci uvědomí smysluplnost zákonů i možností jak pozitivně zasahovat do problematiky životního prostředí z pozice demokratického občana.

Průnikem posledního tematického celku Mezinárodní vztahy, globální svět je uvědomění si globálních vztahů. Žáci se seznámí s organizacemi, které se zabývají ochranou kulturního dědictví i životního prostředí na místní i globální úrovni. Žáci pochopí propojenost a rozdílnost vztahů života na Zemi. S ochranou životního prostředí souvisí například chráněné krajinné oblasti, národní parky, rezervace a biosférická rezervace. Do této oblasti spadá také důležitá kapitola UNESCO, která se zabývá jak památkami, tak přírodními lokalitami.

Tabulka č. 1: Průniky vzdělávacího oboru a průřezového tématu

Průniky vzdělávacího oboru a průřezového tématu		
	Výstupy Výchova k občanství	Přínos Environmentální výchova
Člověk ve společnosti	„zdivodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje“	„poskytuje znalosti, dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí“
		„vede k odpovědnosti ve vztahu k biosféře, k ochraně přírody a přírodních zdrojů“
	„zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají“	„napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni“
		„vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a přírodnímu kulturnímu dědictví“
	„kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí“	„učí hodnotit objektivnost a závažnost informací týkajících se ekologických problémů“
		„učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat názory a stanoviska“
	„vede k angažovanosti v řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí“	

Člověk ve společnosti	„objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám“	„přispívá k poznání a chápání souvislosti mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa“
		„přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty“
	„posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů a dosahování některých cílů v rodině, ve škole, v obci“	„napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni“
		„vede k angažovanosti v řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí“
Člověk jako jedinec	„objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života“	„poskytuje znalosti, dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí“
	„posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společenských cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonání překážek“	
	„popíše, jak lze usměrňovat a kultivovat charakterové a volní vlastnosti, rozvíjet osobní přednosti, překonávat osobní nedostatky a pěstovat zdravou sebedůvěru“	„přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty“

Člověk, stát a hospodářství	<p>„sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zvaží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti, dodržuje zásady hospodárnosti a vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi“</p>	<p>„rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí“</p>
		<p>„vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti“</p>
	<p>„rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti“</p>	<p>„rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí“</p>
		<p>„vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti“</p>
Člověk, stát a právo	<p>„objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů“</p>	<p>„napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni“</p>
		<p>„podněcuje aktivitu, tvořivost, toleranci, vstřícnost a ohleduplnost ve vztahu k prostředí“</p>
	<p>„dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování“</p>	<p>„poskytuje znalosti, dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí“</p>
		<p>„podněcuje aktivitu, tvořivost, toleranci, vstřícnost a ohleduplnost ve vztahu k prostředí“</p>

Mezinárodní vztahy, globální svět	<p>„uvede některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy, včetně zajišťování obrany státu a účasti v zahraničních misích“</p>	<p>„umožňuje pochopení souvislosti mezi lokálními a globálními problémy a vlastní odpovědností ve vztazích k prostředí“</p>
	<p>„uvede příklady některých projevů globalizace, porovnává jejich klady a záporny“</p>	
	<p>„uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva“</p>	<p>„vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a přírodnímu kulturnímu dědictví“</p>
	<p>„objasní souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady možných projevů a způsobu řešení globálních problémů na lokální úrovni – v obci, regionu“</p>	

2 Aktivizující metody pro Environmentální výchovu

Metoda výuky je systematický způsob a postup organizace práce, kterou vyučující volí. Správná volba metody je důležitá. Žáci by měli pochopit význam nové látky a propojení s praxí. Tak se žáci budou lépe učit i složitější a náročnější látku, neboť v ní uvidí určité praktické uplatnění. Nebudou mít látku spojenou pouze s určitými holými fakty, které jim nic ve finále neříkají. Pro průřezové téma Environmentální výchovy je vhodné použít aktivizující metody. Maňák, Švec (2003), rozdělují metody na heuristické, řešení problémů, metody situační, metody inscenační a didaktické hry. Zormanová (2012b) metody vyučování rozděluje na metody tradiční a inovativní. Pro výuku průřezového tématu Environmentální výchovy v rámci předmětu Výchovy k občanství lze z tradičních metod požit metodu slovní. Tato metoda se dále dělí a v našem případě můžeme využít metodu písemných prací, metodu práce s učebnicí či knihou a dialogickou metodu (rozhovor a dialog). Z metod názorně demonstračních lze použít pozorování či práci s obrazem. Efektní metodou je také metoda dovednostní a praktická. Dle Zormanové (2012b) do skupiny inovativních metod patří metody, které Maňák a Švec (2003) nazývají aktivizační výukové metody. Žák je v tomto případě: *„aktivním činitelem celého procesu, převážně se učí samostatným objevováním a zjišťováním informací, učí se vyhledávat a zpracovávat informace, aktivně spolupracuje s ostatními žáky, učí se týmové práci, organizaci, kooperaci a komunikaci s lidmi v týmu.“* (Zormanová, 2012b, s. 55). Aktivizační metody pro Environmentální výchovu jsou dobře uplatnitelné. V následujících podkapitolách se o nich bude pojednávat blíže.

Dle Zormanové (2012b) je důležité si uvědomit, že správná volba metody vychází z cílů a obsahu výuky. Dále výběr ovlivňuje osobnost žáka a učitele. Aby aktivity splnily svůj účel, je důležité dbát na motivaci žáků. Lacina a Kotrba (2015) říká, že nejefektivnějším stavem pro aktivity je, když žák je vnitřně motivován a zároveň má i vnější motivaci. Žák tak má komplexní motivaci, která vede ke kvalitním výsledkům. Dodávají, že výsledkem je spokojenost, která může být v různé formě. Může se jednat o věcnou spokojenost, procesní spokojenost či osobní spokojenost. Tedy jde o to, zda žák bude spokojen se svým hodnocením, líbil se mu průběh aktivity či bude spokojen se svou rolí, kterou v aktivitě sehrál.

Měli bychom se vyhnout demotivaci a frustraci. Ta na žáka působí negativně a nevede k vytyčeným cílům. Jestliže působí dlouhodobě, může se stát problémem:

„neboť motivační energie zůstává nahromaděna a nevybita.“ (Lacina, Kotrba, 2015, s. 77). Reakcí může být zvýšení úsilí pro dosažení cíle, agrese, nebo opuštění od cíle.

2.1 Metoda kooperativní spolupráce

Metoda kooperativní spolupráce rozvíjí především osobnost žáka, vzájemnou spolupráci, komunikativní dovednosti a sociální vztahy. Velikost pracovních skupin záleží na typu skupinové práce a výběru učiva. Podle Sitné (2009) by mělo být ve třídě 18 – 26 žáků, aby práce ve skupinách byly efektivní. Pokud je počet žáků vyšší, nelze praktikovat určité skupinové metody z důvodu časové náročnosti a zdlouhavému procesu. Naopak při menším počtu žáků může dojít ke komunikační neplynulosti a může být vzneseno méně informací. Vyučující však může metody různě kombinovat. Při jakékoliv formě skupinové práce je nutné dát žákům najevo, že všichni jsou důležitou součástí práce a jejich aktivita je přínosem.

Skupiny ve třídě mohou být vytvořeny různě. Pracovat lze od dvojic, malých skupinek, až po velký debataní kruh, kdy se vzájemně poslouchá celá třída. Mezi nejčastější uspořádání učebny dle Sitné (2009) patří: pracovní hnízda, kruhové uspořádání, auditorium, týmové pracoviště. Za nejmenší skupinovou práci můžeme považovat práci ve dvojicích, tomuto uspořádání se říká pracovní hnízda. Dalším způsobem, jak ve skupině lze pracovat je kruhové uspořádání. Jedná se o kruhové rozmístění buď tak, že žáci sedí u jednoho kruhového stolu nebo sedí v menším kruhu po skupinách, nebo se žáci rozmístí do dvojitého kruhu. Toto rozmístění se často používá u metody akvárium. Auditorium a krokev jsou podobná běžnému učebnímu uspořádání. V tomto případě všichni žáci spolupracují navzájem a vzájemně se poslouchají. Toto uspořádání je vhodné např. pro debatu. Další způsob s jakým se můžeme nejčastěji setkat při práci ve skupinách, je týmové pracoviště. Jedná se o uspořádání, kdy u jednoho stolu sedí 4 – 5 žáků, kteří vzájemně řeší určitý případ.

Jestliže se vyučující rozhodne využít skupinové vyučování, měl by myslet nejen na to, jakou metodu zvolí, ale také jak ji uplatní. Žáci by mezi sebou měli mít stanovená pravidla pro skupinové práce. Jak se mají mezi sebou chovat, například, že budou uznávat i názory svých spolužáků, budou se aktivně zapojovat do aktivity, neboť i jejich práce je pro celkový výsledek důležitá. Vyučující by také měl zvážit, kdo s kým bude ve skupině. Neměly by se vytvářet stále stejné skupinky. Tím by se dané skupiny izolovaly. Naopak, když vyučující bude určitým způsobem vybírat, kdo s kým bude ve

skupině, tak: „*se podporují nejen partnerské vazby a pestrá skupinová spolupráce, ale přispívá se také ke zlepšení třídního klimatu, zlepšuje se schopnost žáků pracovat s novými členy týmu bez předsudků a vzniká také vhodné sociální a pracovní klima*“ (Sitná, 2009, s. 55).

Mezi nejčastější metody dle Sitné (2009) používané u skupinové formy patří brainstorming (bouře mozků), snowballing (sněhová koule), buzz groups (muší skupiny), role play (hraní rolí), rounds (kolečka), carousel (kolotoč), diskuse, debata, case study (případová studie), gold fish bowl (akvárium), mind mapping (mentální mapování).

2.1.1 Metody diskuzní

Diskuze na základě tezí, je jedna z forem jak pedagog může zahrnout třídní diskuzi. Lacina a Kotrba (2015) říká, že se jedná o metodu, kdy žáci jsou seznámeni s informacemi o tématu a řeší určitý problém.

V diskuzní metodě dle Maňáka (2003) je důležitá role vyučujícího, který hlídá vymezený čas a směřuje diskuzi ke správnému cíli. Nemá být však dominantní. Důležitá je komunikace mezi žáky. Aby mohla vzniknout diskuze, vyučující zadá téma, které bude přiměřené věkové skupině a znalostem dané skupiny. Dále může dodat provokativní otázky, uvést zajímavý příklad či příběh, který podnítl žáky ke komunikaci. Metoda je na realizaci časově náročnější. Lze ji uplatnit v mnoha aktivitách (viz praktická část, tab. č. 3, 4, 5, 8, 10, 11)

V této metodě dle Sitné (2009) si žák osvojí komunikativní, sociální a personální kompetence. Rozvíjí se také kompetence k učení. Žák si vytváří postoje a přemýšlí nad tématem. Dochází k sebereflexi.

2.2 Problémové úlohy

Lacina a Kotrba (2015) tvrdí, že problémové úlohy jsou předkládány žákům, aby samostatně vyřešili daný případ, který jim vyučující zadal. Vyučující jim může pouze pomáhat a směřovat je ke správnému cíli, tedy k řešení. Závěrem jakékoliv problémové metody by mělo být shrnutí tématu a hlavních bodů, které můžeme považovat za důležité. Jedná se o určení, co bylo cílem celé aktivity. Do problémových úloh, které jsou pro aktivity Environmentální výchovy vhodné, spadají následující metody (viz kap. 2.2.1 – 2.2.3).

2.2.1 Heuristická metoda

Heuristika pochází z řeckého slova heuréka a v překladu znamená, objevil jsem, našel jsem. Jedná se o vědu zkoumající tvůrčí myšlení. Heuristická metoda vede žáky k samostatnému řešení problému. Zprvopočátku jde o metodu řízeného objevování. V této fázi učitel pomáhá žákům při objevování nových poznatků. Také se používá metoda řízené diskuze, kdy sám učitel pokládá otázky a závěry si předem připraví. Lze také uplatnit techniku odrazového můstku, která slouží jako motivační impulz ve formě zajímavosti (Maňák, 2003) (viz tab. č. 10).

Dle Maňáka (2003) při řešení problému dochází k několika fázím. V první fázi jde o moment, kdy žák musí zjistit a přijít na to, že se jedná o skutečný problém. Je proto důležité, aby vyučující připravil takové podklady, aby žáci mohli jednoznačně identifikovat, že se jedná o něco, co musí vyřešit. Vyučující by zároveň měl myslet na správné dosažení výchovně vzdělávacích cílů. V druhé fázi dochází k analýze problému. Žák by měl dokázat určit podstatné informace od nepodstatných a měl by začít sbírat důležitá fakta k řešení. Třetí fáze je vytváření hypotéz. Jedná se o situaci, kdy žáci hledají klíč problému. Ve čtvrté fázi se pokusí o vyřešení a rozšifrování problematiky. Jestliže žák zjistí, že jeho řešení bylo špatné či z nějakého důvodu nevyšlo, dochází k páté fázi. Žák se opět vrátí k předchozím fázím a navrhne jiné řešení, kterým může dojít ke správnému cíli. Důležitou součástí této metody se tedy stává zpětná vazba.

Heuristická metoda není obvyklou záležitostí vyučovací hodiny. Je časově náročná nejen na průběh ale i na kvalitní přípravu, která je základem dosažení správného cíle.

2.2.2 Metoda černé skříňky

Autoři Lacina a Kotrba (2015) do problémových úloh řadí metodu černé skříňky, někdy také označovanou v anglickém jazyce black box. Jedná se o princip, kdy žáci dostanou začátek a výsledek procesu. Jejich úkolem je zjistit jak z tohoto začátku mohl být takový výsledek. Hledají příčinu změny (viz praktická část tab. č. 12).

2.2.3 Práce s textem

Práce s textem je forma aktivity, v které se rozvíjí kompetence k učení, kdy žák se naučí z textu vybírat podstatné informace. Vališová a Valenta (2011) rozlišují reproduktivní a produktivní práci. Reproductivní práce se vztahuje k informacím, které

jsou v textu (viz praktická část: tab. č. 9, 11). Produktivní práce je řešení problému v textu (viz praktická část: tab. č. 10). Žáka podněcuje k aktivitě.

2.3 Tvořivá práce

Tvořivý proces vede k novému výsledku. Na začátku se vyskytuje určitý problém, který se žák snaží vyřešit (viz Praktická část: tab. č. 6, 7). Vytváří si hypotézy a navrhuje řešení. Poté se ověří správnost řešení. Je-li správné, dochází k řešení, zjistí-li, že řešení bylo špatné, vrací se zpět a navrhuje nové řešení (Maňák, 2001).

Tvořivý proces můžeme rozdělit podle Maňáka (2001, s. 15) na „*myšlenkový, produkční, technický, umělecký a osobní, proces lidské seberealizace.*“ Tvořivá práce je spojena s heuristickou metodou (viz kap. 2.2.1). Jde o postup, kdy žáci sami objevují a řeší problém. Maňák (2001) rozděluje komplexní tvořivý proces na čtyři fáze. První fází nazývá preparací. Jde o určení problému a ujasnění si cíle. Druhá fáze je inkubace. V této fázi žák přenáší problém do podvědomí a věnuje se jiné činnosti. Iluminace je fází osvětlení. Žák nalézá východisko řešení. V poslední fázi je verifikace, kdy žák ověřuje své řešení. Na rozdíl od klasického řešení problému se zde ponechává více prostoru pro inkubaci a iluminaci. Velkou roli hraje i fantazie. Jedinec má: „*schopnost intuitivního vnímání, vytváření asociací, uvědomování si významu a dopadu různých hledisek při řešení problému, schopnost imaginativně myslet a to bez ohledu na praktičnost, zaujímání otevřeného postoje a ochota přijímat změny a nové nápady.*“ (Maňák, 2001, s. 17)

Maňák (2001) rozděluje tvořivost do několika stupňů. Prvním stupněm je expresivní neboli spontánní tvořivost. Jde o vyjádření emocionální stránky, kdy žák vytváří dle svých momentálních nápadů, které nejsou nikým ovlivnitelné. Práce ovlivňuje jeho zájem a nadání. Dalším stupněm je inovativní tvořivost, kdy žák se snaží z nějakého běžného prvku vytvořit něco nového. Inventivní tvořivost je stupeň, kdy jde o originalitu, nalézá se nové řešení. Posledním stupněm je emergentní tvořivost. Do tohoto stupně může dojít především génies, který přijde s absolutně nečekaným nápadem. Přijde s novinkou, která je celospolečensky uznávána.

Proto, aby se mohla u žáků tvořivost rozvíjet, je důležité si uvědomit, jaké překážky při rozvíjení mohou nastat. Maňák (2001) upozorňuje na několik překážek. Jednou z bariér může být vnímání. V tomto bodě žák není schopen určit a rozpoznat co je problém a co konkrétně má řešit. To mu jednoznačně stěžuje samostatnost k práci.

Kultura a prostředí, je další složkou, která může jedince ovlivnit. Hrají zde velkou roli postoje a předsudky či stereotypy. Velmi těžce odstranitelnou bariérou se stávají emoce. Jedná se především o strach, napětí, nechuť či lhostejnost. V neposlední řadě práci snižují intelektové a výrazové bariéry. Žák tak má možnost nahlédnout jen zúženým spektrem možností tvorby. Ve školním prostředí na žáka také působí klima třídy, učitelův postoj k práci a to jak jeho vedení hodiny tak motivace žáků k jejich činnosti a v neposlední řadě čas pro realizaci.

2.3.1 Výstava

Výstava je forma prezentace prací, které žáci vytvořili. Mohou to být plakáty či různé výrobky (viz praktická část: tab. č. 4, 6, 7). Při této příležitosti žáci mohou obhajovat svou práci a lze propojit s metodou diskuze (viz 2.1.1). Žáci při tvorbě zadaného tématu přemýšlí nad obsahem a tím si i opakuje učivo, neboť tvorba zahrnuje dosavadní zkušenosti a znalosti jedince. Po skončení práce dochází k sebereflexi a druhému opakování látky (Sitná, 2009).

2.4 Brainstorming

Aktivita Brainstorming neboli bouře mozků či také burza nápadů je založena především na komunikaci a vzájemné dohodě (viz praktická část: tab. č. 3 ,7 ,13). Autorem metody je A. F. Osborn. Žákům je sděleno téma, se kterým se bude dále pracovat. Žáci se k tématu začnou vyjadřovat a vzájemně dodávat další potřebné informace. Právě nápady, které žáci navrhnou, se stávají tvořivým momentem. V tomto bodě žáci mohou požit i vlastní fantazii (Maňák, 2001).

2.5 Projektová výuka

Projektová výuka částečně vychází z problémových úloh (viz kap. 2.2). Úkolem problémové výuky je aktivovat žáky k samostatnému řešení problému, kdy neřeší věc pouze z úhlu jednoho předmětu, ale zapojí i znalosti z jiných předmětů. Úloha je spojena s praktickou životní realitou, která se řeší jak teoreticky, tak prakticky (Maňák, 2003) (viz praktická část: tab. č. 3, 4, 6, 8).

Dle Novotného (2012a) žáci oceňují projektovou výuku, neboť jim poskytuje reálnou zkušenost, vidí propojenost teorie s praxí a poskytuje jim možnost zasahovat do

skutečného života. Žáci si více věří a rádi chodí do školy, neboť vidí smysluplnost a užitečnost své práce.

Maňák (2003) člení projektové řešení na několik fází. V první řadě se stanoví cíl, kdy se žáci musí s tématem seznámit a uchopí činnost do svých rukou. Poté nastává vytváření plánu řešení. Jedná se o moment, kdy si žáci stanoví, jak budou postupovat, aby co nejlépe dosáhly svého cíle. Vzájemně si rozdělí úkoly, zjistí, jaké materiály budou potřebovat apod. Následně dochází k realizaci plánu. Sbírají data, hledají informace, vytváří pokusy, sepisují poznatky apod. Na konci celého projektu dochází k vyhodnocení formou zveřejnění celé práce před publikem. Tak žáci mohou mít dobrý pocit ze své práce a zažijí úspěch a to i včetně slabších žáků. Při celém tomto procesu učitel dle Novotného (2012a) hraje roli jakéhosi pomocníka, který je žákům nápomocný. Úskalím projektu může být časová dotace, vhodný prostor pro realizaci či správná volba tématu.

Dlouhodobost projektu určuje zvolený cíl. Maňák (2003) rozlišuje čtyři délky. Krátkodobý (dvě až několik hodin), střednědobý (jeden až dva dny), dlouhodobý (projektový týden), mimořádně dlouhodobý (několik týdnů až měsíců). Mimořádný dlouhodobý projekt je většinou realizován souběžně s tradiční výukou.

Praktická část

Soubor metodických námětů

Aktivity jsou vytvořeny na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání pro vzdělávací obor Výchova k občanství. Jednotlivé tematické okruhy vzdělávacího oboru Výchova k občanství se prolínají s tematickými okruhy průřezového tématu Environmentální výchova. Člověk žije v přírodním prostředí, které si do určité míry přizpůsobuje. V jakém životním prostředí žijeme, nás do určité míry ovlivňuje i po psychické stránce. A právě v tomto místě můžeme vidět souvislost mezi námi a vztahu k živé i neživé přírodě.

V následujícím souboru metodických námětů jsou aktivity, kde se uplatňují aktivizační metody (viz kap. 2). Prakticky všechny aktivity lze provádět v terénu. Pak-liže má škola školní dvorek či nějaké klidné a bezpečné prostředí kolem školy, je vhodné aktivity uplatňovat v přírodním prostředí. Žáci tak mají kontakt s přírodním prostředím. Není – li tomu tak, lze, až na tři výjimky, aktivity uplatnit i ve třídě. Aktivity, které nejsou vhodné dělat ve škole, jsou Řeč zvířat, Skály našima očima a Lovci. Tyto aktivity jsou zaměřené na pozorování a vnímání okolí, které je kolem nich. Aktivita Řeč zvířat by se dala uplatnit i ve školním prostředí, pokud se zde chovají nějaká zvířata.

Pro jednotlivé aktivity je důležitá správná komunikace mezi učitelem a žákem. Učitel hraje roli pomocné ruky. Stanovuje cíle aktivit, ke kterým žáky vede. Vyučující hraje roli kouče. V aktivitách by měla být vidět především aktivita žáků. Dalo by se říci, že čím více informací zjistí z vlastního pátrání, tím je větší pravděpodobnost, že si žáci informaci zapamatují a uchovají po delší dobu v paměti.

Některé aktivity odkazují na pracovní listy, které se nachází v přílohouvé části. Pracovní listy jsou pomocným materiálem pro určité aktivity. Lze je však nahradit promítacím plátnem, nebo využitím iniciativy žáků. V tomto případě si žáci sami překreslí určité prvky a nemusí je mít vytištěné. Překreslování má svou hodnotu v tom, že si žák určitý obraz může zapamatovat, neboť musí přemýšlet jak nejlépe zpodobnit určitý prvek. Zkoumá tak mnohdy obrázek více, než kdyby dostal obrázek vytištěný.

Žák díky těmto aktivitám nejen zjistí problematiku vztahu člověka k prostředí, ale také si rozvine hned několik klíčových kompetencí, které může do života uplatnit. Cíle aktivit vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Mnohdy se doslova ztotožňují. Cíle Výchovy k občanství a přínosy Environmentální

výchovy, které se uplatňují v aktivitách a jsou shodné s RVP ZV (2016, [online]), jsou vyznačeny kurzívou.

Tabulka č. 2: Přehled aktivit

Název aktivity	Tematický okruh vzdělávacího oboru	Průnik okruhů témat	Tematický okruh průřezového tématu
Vytvořte si svůj domov	Člověk ve společnosti	Žák pochopí smysluplnost a hodnotu tolerance ve společnosti a odlišnosti kultur	Ekosystémy
Řeč zvířat	Člověk ve společnosti	Žák je veden k vnímání přírody jako nejvyšší hodnoty života	Vztah člověka k prostředí
Pochlub se svým mazlíčkem	Člověk ve společnosti	Žák je veden k vlastní odpovědnosti vůči prostředí	Vztah člověka k prostředí
Reklama na odpadkové koše	Člověk ve společnosti	Žák zaujme postoj k vytváření reklamy + Žák <i>rationálně obhajuje a zdůvodňuje své názory a stanoviska.</i>	Lidské aktivity a problémy životního prostředí
Skály našima očima	Člověk jako jedinec	Žák si uvědomí vliv osobního jednání k dosahování cílů + život vidí jako nejvyšší hodnotu.	Vztah člověka k prostředí
Převtělení do zvířete	Člověk jako jedinec	Žák pozná vlastní osobnost + je veden k pozitivnímu vztahu k přírodě.	Vztah člověka k prostředí
Co ti obal říká?	Člověk stát a hospodářství	Žák pochopí úlohu výroby a služeb + ve vztahu tolerance	Vztah člověka k prostředí

		k životnímu prostředí.	
Na co se reklama zaměřuje	Člověk stát a hospodářství	Žák pochopí podstatu fungování nabídky a poptávky + naučí se kriticky nahlížet na informace zaměřené na ekologické problémy.	Vztah člověka k prostředí
Lovci	Mezinárodní vztahy, globální svět	Žák si uvědomí globální problémy a nalézá možná řešení + žák si uvědomuje <i>podmínek života a možností jejich ohrožování.</i>	Lidské aktivity a problémy životního prostředí
Zdravý, nemocný	Mezinárodní vztahy, globální svět	Žák nalezne <i>souvislosti globálních a lokálních problémů</i> + žák si uvědomí, jak člověk může působit na prostředí a <i>porozumí souvislostem v biosféře.</i>	Lidské aktivity a problémy životního prostředí
My a planeta	Mezinárodní vztahy a globální svět	Žák objasní problematiku globálních problémů + žák je veden <i>k angažovanosti k řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí.</i>	Základní podmínky života

Tabulka č. 3: aktivita Vytvořte si svůj domov

Název aktivity:	Vytvořte si svůj domov	
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství	
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk ve společnosti	
Průřezové téma:	Environmentální výchova	
Tematický okruh průřezového tématu:	Ekosystémy	
Rozvíjení klíčové kompetence:	K řešení problémů Komunikativní	Sociální a personální Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ	
Cíl:	Žák posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů a dosahování některých cílů v obci. Žák přispívá k poznávání a chápání souvislostí mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa.	
Výstup:	Ideální město	
Metoda:	Praktická: grafická a výtvarná činnost Diskuzní metoda Brainstorming Projekt	
Organizační forma:	Skupinová, týmové pracoviště / kruhové uspořádání do jednoduchého kruhu	
Pomůcky:	Modelína / hlína, nůž, kelímek s vodou, tác, noviny	
Čas:	2 – 3 h	
Průběh:	Žáci z modelíny vytvoří své ideální město. V první řadě si popovídají s vyučujícím, jakou charakteristiku město má. Poté tvoří sami. „Město pro třídu“ čili všichni spolupracují navzájem. Případně se mohou vytvořit skupiny (týmové pracoviště). V tomto případě by diskuze byla obohacena o srovnání měst navzájem.	

	<p><u>Následuje diskuze:</u></p> <p>Proč jste zvolili takovou strukturu města? V čem si myslíte, že je město jedinečné? Jak jste vzájemně spolupracovali? Měli jste vytvořenou nějakou hierarchii?</p>
<p>Reflexe:</p>	<p>Žáci vytvářeli z hlíny ve skupinkách svou část města. Navazovali tak na předešlý projekt Pro lepší ovzduší, kdy navrhovali změny pro Hradec Králové. Každá skupinka tedy vytvořila svou představu města. Poté došlo k sebereflexi skupinek.</p> <p>Bylo zajímavé, jak při budování města nezapomněli kromě obytných budov, sportovišť či užitných budov také na koše na třídění odpadu, elektrické auto, solární panely či zeleň. Ocenila jsem i kreativitu, neboť obytné domy měli nový jiný, tvar, který není pro domy či paneláky běžný (viz Příloha E). Po odprezentování nastala debata, zda by chtěli bydlet ve městě, které vytvořili všichni dohromady, nebo zda by si vybrali jen část města či by se tam nechtěli stěhovat vůbec. Jejich názory byly mnohdy zajímavé a bylo vidět, že i kolektiv a parta, s kterou žijí, je ovlivňuje při výběru bydlení. Nejde pouze o čistotu a klid města.</p>

Tabulka č. 4: Řeč zvířat

Název aktivity:	Řeč zvířat	
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství	
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk ve společnosti	
Průřezové téma:	Environmentální výchova	
Tematický okruh průřezového tématu:	Vztah člověka k prostředí	
Rozvíjené klíčové kompetence:	K řešení problémů Komunikativní	Sociální a personální Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ	
Cíl:	Žáci si uvědomí, že i zvířecí říše má vlastní život, jsou <i>vedeni k citlivému přístupu k přírodě. Žák objasní potřebu tolerance ve společnosti.</i>	
Výstup:	Prezentace 5 nejlepších fotografií s popiskem od každé skupinky	
Metoda:	názorově demonstrační a sdělovací Výstava Diskuze Projekt	
Organizační forma:	Skupinová	
Pomůcky:	Fotoaparát, počítač	
Čas:	Až 2 hodiny	
Průběh:	Žáci dostanou pokyn od vyučujícího, že mají v terénu (Zoo, park, školní prostředí) vyfotit zvířata a dopsat k nim bublinu, komentář, co si asi zvíře v tu danou dobu myslí. Zároveň také napíší, co by vzkázali danému zvířeti oni či co si o něm myslí. Vyučujícímu odevzdají 5 nejlepších fotek s komentáři. Po akci se ve třídě promítnou skupinové práce.	
Reflexe:	Žáci se aktivity chopili velmi dobře. Na počátku jsem řekla, ať se uskupí do dvojic. Jejich úkolem je vyfotit nějaké zvíře a poté jej nakreslit a napsat dvě bubliny (díky tomu jsem mohla	

	<p>být s žáky po celou dobu venku a nepotřebovala jsem počítačovou učebnu pro napsání bublin k fotografiím). Žáci byli všímaví a skutečně v terénu hledali i drobný hmyz. V bublinách se objevovali zajímavé myšlenky ať už v návaznosti na focení v daný moment (př.: „Co to po mě chce? Raději se půjdu zahrabat. – „Kam leze? Chci si ho vyfotit.“), tak v celku typické (př.: „Doufám, že mě nezašlápneš“ – „Kam lezeš?“)</p> <p>Po hodině jsme si sedli do kruhu a každá dvojice odprezentovala vlastní práci ostatním. Žáci se vzájemně oceňovali. Po dokončení vlastní prezentace jsem položila otázku, zda by našli nějaký odlišný prvek od zvířat. Vidíme mezi námi a zvířaty nějakou odlišnost či podobu? Žáci samovolně začali diskutovat, čímž vznikla diskuze. Přišli na to, že ačkoliv jsme do určité míry odlišní, jsme si vlastně podobní. Na otázku, zda my lidé se chováme vůči prostředí korektně a dobře, se rozpoutala velmi zajímavá debata o vztahu člověka ke zvířeti. Někteří lidé si přírody a zvířat váží, jiní nikoliv. Jak je to, když kočku přejede auto? Čí je to chyba? Jak to vnímáme my? Takové otázky si sami žáci pokládali a debatovali. Došli k závěru, že prioritní je čin člověka, osud a náhoda je věc druhá. Důležité je jak k tomu co se stane, poté přihlížíme.</p>
--	---

Tabulka č. 5: Pochlub se se svým mazlíčkem

Název aktivity:	Pochlub se svým mazlíčkem	
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství	
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk ve společnosti	
Průřezové téma:	Environmentální výchova	
Tematický okruh průřezového tématu:	Vztah člověka k prostředí	
Rozvíjené klíčové kompetence:	Komunikativní Sociální a personální	Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ	
Cíl:	Žák je podněcován k <i>aktivitě, tvořivosti, toleranci, vstřícnosti a ohleduplnosti ve vztahu k prostředí a společnosti. Žák aktivně vystupuje proti hrubému chování.</i>	
Metoda:	diskuzní	
Organizační forma:	Skupinová, frontální	
Pomůcky:	Papír, psací náčiní	
Čas:	45 min	
Průběh:	<p>Žáci napíší, jaké mazlíčky chovají doma, pokud žádné nechovají, může napsat, jaké zvířátko by chtěli mít. Poté napíší, výhody a nevýhody chovu svého mazlíčka viz pracovní list). Následně dojde k diskuzi, kde se žáci seskupí do skupin podle společných mazlíčků (pejsci zvlášť, kočky zvlášť,...) Ti kteří mají více mazlíčků, udělají společnou skupinku. Následně dojde k debatě. Při debatě se mohou skupiny různě přeskupovat.</p> <p><u>Otázky k debatě:</u></p> <p>Jak na nás zvířata působí?</p> <p>Jaký je rozdíl mezi naším životem a životem domácích mazlíčků?</p> <p>Jakou radost nám přináší, když se o něj staráme?</p> <p>O mazlíčky se staráš ty nebo někdo jiný? (rodiče,..)</p>	

Reflexe:	Většina žáků nějaké mazlíčky chová a ráda se o ně stará. Sami si byli vědomi, že ne o všechny mazlíčky je správně potaráno. Uvědomili si zodpovědnost, kterou k mazlíčkům mají.
-----------------	---

Tabulka č. 6: Reklama na odpadkové koše

Název aktivity:	Reklama na odpadkové koše		
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství		
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk ve společnosti		
Průřezové téma:	Environmentální výchova		
Tematický okruh průřezového tématu:	Lidské aktivity a problémy životního prostředí		
Rozvojové klíčové kompetence:	K učení Komunikativní	Sociální a personální Občanské	Pracovní
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ		
Cíl:	<p><i>Žák se učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska. Kriticky přistupuje k mediálním informacím.</i></p> <p>Žák si uvědomí tajemství ovlivňování veřejnosti reklamou, zamyslí se nad smyslem třídění a zapamatují si, jaký odpad patří do jaké popelnice.</p>		
Výstup:	Plakát		
Metoda:	Tvořivá práce: výstava Projekt		
Organizační forma:	Skupinová		
Pomůcky:	Papír, malovací či kreslicí náčiní / počítač: grafický program		
Čas:	45 – 90 min		
Průběh:	Žáci vytvoří zajímavý plakát, který může upoutat kolemjdoucí lidi a upozornit na smysl třídění odpadu. Plakát je určen vždy k danému druhu popelnice.		
Reflexe:	Před zahájením samotné skupinové práce jsem s žáky probírala, jaké prvky na plakátu by měly být a jak docílit, aby plakát upoutal. Zmínila jsem se o pravidlu zlatého řezu i způsobu jak vnímáme různé prvky. Nakonec se žáci sami chopili práce a využili veškeré fantazie, kterou měli. Já jsem hrála roli pozorujícího a pomocníka při nesnázích.		

	<p>Na základních školách je pravděpodobné, že s grafickými programy se nesetkáme. V tomto případě si žáci musí postačit s dostupnějšími programy jako je MS Word či Powerpoint nebo malování. Lze však vytvářet plakát i pomocí koláže či malováním, kreslením a jejich kombinací.</p>
--	--

Tabulka č. 7: Skály našima očima

Název aktivity:	Skály našima očima	
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství	
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk jako jedinec	
Průřezové téma:	Environmentální výchova	
Tematický okruh průřezového tématu:	Vztah člověka k prostředí	
Rozvíjené klíčové kompetence:	Komunikativní Sociální a personální	Občanské Pracovní
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ	
Cíl:	Žák si díky fantazie <i>rozvíjí charakterové a volní vlastnosti</i> . Žák je podněcován <i>k tvořivosti a toleranci vůči prostředí</i> . Žáci objeví krásu skal a jejich estetickou hodnotu	
Výstup:	Prezentace fotek	
Metoda:	Praktická: grafické a výtvarné činnosti Tvořivá práce – výstava Brainstorming	
Organizační forma:	Skupinová	
Pomůcky:	Fotoaparát, počítač	
Čas:	Až 2 hodiny	
Průběh:	<p>Žáci vytvoří týmové pracoviště. Seskupení by tedy bylo vhodné po 5 lidech. V každé skupině bude mít alespoň 1 člen fotoaparát. Poté žáci půjdou s vyučujícím do terénu přírodních skal.</p> <p>Úkolem skupinky je najít co nejoriginálnější místa skal, která člověku připomínají něco konkrétního. Mohou připomínat různé obrazce zvířat, rostlin či lidských přibytků.</p> <p>Vyučujícímu předají pojmenované fotografie v elektronické podobě. Zpracování forografií záleží na každé skupince individuálně. Mohou odevzdat pouze fotografie v „syrovém</p>	

	<p>stavu“ formátu .jpg, nebo vypracovat prezentaci v MS Power pointu. Každá skupinka vyučujícímu předá fotografie s názvy a název vlastní skupinky, pod kterou budou vystupovat při prezentaci fotek.</p> <p>Výsledkem je prezentace fotek a celkové zhodnocení.</p>
<p>Reflexe:</p>	<p>Žáci vzájemně spolupracovali a snažili se ve skalách objevit co nejoriginálnější zajímavosti. Prezentace fotek byla pro samotné žáky zajímavá, neboť každá skupinka vystupovala originálně nejen s fotografiemi, ale i skupinovými názvy. Ve svých prezentacích zvolili i vlastní oblíbenou hudbu, jenž zpříjemňovala prostředí natolik, že se sami rozpovídali a komentovali své práce a vlastní originální představivost ke skalám. Má role byla pouze zadání tématu a v závěru jsem celkově práce zhodnotila za dobře a kvalitně provedené. Řekla jsem, co zaujalo mě, poté se přidali samotní žáci.</p>

Tabulka č. 8: Převtění do zvířete

Název aktivity:	Převtění do zvířete	
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství	
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk jako jedinec	
Průřezové téma:	Environmentální výchova	
Tematický okruh průřezového tématu:	Vztah člověka k prostředí	
Rozvíjené klíčové kompetence:	Komunikativní Sociální a personální	Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ	
Cíl:	<i>Žák si objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování. Žák je veden k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě. Žák si uvědomí, podobnost vlastností se zvířaty.</i>	
Výstup:	Obrázek a sebereflexe	
Metoda:	Praktická: grafická a výtvarná činnost; Slovní Diskuzní Projekt	
Organizační forma:	Individuální a kolektivní	
Pomůcky:	Papír, kreslicí potřeby	
Čas:	45 min	
Průběh:	Žák nakreslí zvíře, s kterým se ztotožňuje. Když by se měl převtělít do zvířete, jaké by to bylo? Poté řekne, proč si vybral zrovna toto zvíře, co se mu na něm líbí.	
Reflexe:	<p>Žáci se aktivity chopili aktivně. K diskuzi byli otevření. Žáci z kreslení měli strach, proto bylo nutné je povzbudit. Dát jim odvahu a ujistit je, že kresba nemusí být dokonalá a může mít pouze charakteristické znaky zvířete.</p> <p>Následně diskuze probíhala v klidu, sami žáci pátrali, kam touto aktivitou mířím. Byli vnímaví. Shrnutí debaty je velmi důležité, aby si žáci uvědomili podstatu celé aktivity. Je</p>	

	důležité říci něco o charakteru zvířete i charakteru osobnosti jedince, aby si uvědomili propojení naší a zvířecí říše.
--	---

Tabulka č. 9: Co ti obal říká?

Název aktivity:	Co ti obal říká?		
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství		
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk stát a hospodářství		
Průřezové téma:	Environmentální výchova		
Tematický okruh průřezového tématu:	Vztah člověka k prostředí: náš životní styl		
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení K řešení problémů	Komunikativní Sociální a personální	Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ		
Cíl:	<p>Žák rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti. Žák je podněcován k aktivitě, tvořivosti, toleranci, vstřícnosti a ohleduplnosti ve vztahu k prostředí.</p> <p>Žák pochopí smysl třídění odpadu a jejich životní oběh.</p>		
Očekávaný výstup:	Diskuze, ukázky dokumentu o recyklaci		
Metoda:	Sdělovací Práce s textem - reproduktivní		
Organizační forma:	frontální		
Pomůcky:	Barevné papíry, projektor, ukázky dokumentu		
Čas:	45 min		
Průběh:	<p>Žáci si najdou jakýkoliv materiál, nejlépe obal od svačiny, kde jsou použity piktogramové značky. Žáci tak budou mít za úkol přečíst, co jim obal říká. Mohou říct z čeho obal je, zda už byl někdy recyklovaný apod.</p> <p>Poté se na zem položí 7 barevných papírů. Barvy odpovídají druhu popelnice. Žáci své obaly roztřídí do správných barev. Následně dojde k určení, jaká barva patří k jakému druhu popelnice (tato situace již dochází v průběhu třídění obalů)</p> <p>Po roztřídění se žáci podívají na dokument, který ukazuje, jak se dále nakládá a zpracovává odpad.</p>		
Reflexe:	<p>Na úvod jsem si udělala tzv. průzkum vztahu dětí k třídění odpadu. Žáci byli seřazeni do řady, a na každý výrok, který jsem řekla a oni souhlasili, udělali krok v před. Byli tam jak žáci s ochotou, tak žáci</p>		

	<p>bez motivace třídění odpadu. Výuka byla dvouhodinová, takže jsem měla možnost s žáky hlouběji probrat problematiku třídění odpadu. Nejprve pracovali ve dvojicích, kdy zpracovávali výhody a nevýhody třídění odpadu. Poté jsme jednotlivé body sepisovali na tabuli od nejdůležitějších po nejméně důležité. Překvapil mě bohatý výčet bodů, které byli schopni vytvořit. Následně jsem použila metodu diskuze, kdy jsme dané body rozebírali. Žáci byli zvědaví a dále se ptali na věci, které je zajímaly (např. Jak se vyváží sklo? Vždyť co házím, padá na zem.).</p> <p>Po seznámení s tématem jsme přešli na samotnou aktivitu. Nejprve si žáci měli najít obaly od svačín a nalézt značky, které následně překreslili na papír a pokusili se definovat význam značky. Pracovní list může posloužit jako zápis z vyučovací hodiny. Žáci některé značky znali, některé byly po významové stránce nové. Po seznámení značek, již vytrídili obal ke správným barvám kontejneru, následně došlo k hodnocení a správnosti vytrídění. Poté jsem žákům pustila na promítací plátno dokument (https://www.youtube.com/watch?v=uyvRGjA_AOI), který ukazuje cestu odpadu. Jak dál se odpad zpracovává. Jsou zde k vidění jednotlivé továrny zaměřené na jeden druh odpadu. Na konci vyučování došlo ke shrnutí.</p>
--	---

Tabulka č. 10: Na co se reklama zaměřuje?

Název aktivity:	Na co se reklama zaměřuje?	
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství	
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Člověk, stát a hospodářství	
Průřezové téma:	Environmetální výchova	
Tematický okruh průřezového tématu:	Vztah člověka k prostředí: náš životní styl	
Rozvíjené klíčové kompetence:	K řešení problému Komunikativní	Sociální a personální Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ	
Cíl:	Žák se seznámí s tzv. Greenwashingem <i>Žák se Učí hodnotit objektivnost a závažnost informací týkajících se ekologických problémů a na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu.</i>	
Očekávaný výstup:	Rozbor reklam	
Metoda:	Problémové úlohy: reproduktivní práce s textem, heuristická Diskuzní	
Organizační forma:	frontální	
Pomůcky:	Ukázka reklam na produkty	
Čas:	45 min	
Průběh:	<p>Vyučující předloží nějaké propagační materiály či videové ukázky reklam, kde dochází k tzv. Greenwashingu. Žáci se mají zamyslet, co reklama sděluje a na co se primárně zaměřuje.</p> <p><u>Možné otázky k rozboru reklam:</u></p> <p>Na co se reklama především zaměřuje? Na produkt, který konzumujeme, nebo na láhev? Dokazují své tvrzení věrohodně? Jak na nás reklama působí? Jaké prvky ovlivňování používá?</p>	
Reflexe:	Na úvod vyučovací hodiny byli žáci seznámeni s tématem reklama. Sami definovali její význam. Poté pomocí	

	<p>myšlenkové mapy se na tabuli zapsalo několik bodů, které s reklamou souvisí. Výčet byl bohatý. Následně bylo puštěno pět reklam. Žáci měli za úkol vybrat ve skupině jednu reklamu, která je nejvíc zaujala. Napsat co se jim líbí a co se jim zdá špatně. Sami na Greenwashing přišli, nenechali se jím zmást. Žáci byli aktivní a dávali další příklady z reklam. Bylo vidět, jak žáky reklama ovlivňuje. Sami uvedli příklady, které jsou varováním nevěřit všemu, co se řekne (např.: reklama, na jogurt, který je 100% tuhý a po zakoupení si jogurt otočí – trik nefungoval, jenom se rozlil na koberec)</p>
--	---

Tabulka č. 11: Lovci

Název aktivity:	Lovci	
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství	
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Mezinárodní vztahy, globální svět	
Průřezové téma:	Environmentální výchova	
Tematický okruh průřezového tématu:	Lidské aktivity a problémy životního prostředí: odpady a hospodaření s odpady, životní prostředí	
Rozvíjené klíčové kompetence:	Komunikativní Sociální a personální	Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ: 6. – 7. třída	
Cíl:	<i>Žák je veden k uvědomování si podmínek života a možností jejich ohrožování, objasní souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady možných projevů a způsobu řešení globálních problémů na lokální úrovni.</i>	
Výstup:	Pracovní list	
Metoda:	Reproduktivní práce s textem; Diskuzní	
Organizační forma:	Skupinová	
Pomůcky:	Pracovní list, tužka	
Čas:	15 min	
Průběh:	<p>Žáci se rozdělí do skupinek po 5 lidech. Vytvoří tak týmové pracoviště. Od vyučujícího dostanou pracovní list, který každá skupinka vypracuje. Pracovní list lze použít přímo v terénu, kde cíleně budou vyhledávat dané předměty, které v terénu uvidí. Pak-li že není možnost jít ven, lze využít pracovní list tak, že si žáci budou vybavovat předměty, které by mohly venku najít.</p> <p>Pracovní listy se hodnotí bodováním. Za každou správnou věc je 1 bod. Ta skupinka, která má nejvíce bodů, vyhrává.</p>	
Reflexe:	Žáci se aktivity chopili aktivně. Pracovní list musí být napsán opravdu konkrétně. Není vhodné dávat všeobecné body,	

	<p>neboť žáci si tak pod pojmem mohou představit mnoho věcí a může dojít k nedorozumění z hlediska nespecifičnosti. Pro tento pracovní list je vhodné si v úvodu ujasnit a říct co si pod slovem odpad máme představit. Ujasnit jim, že odpad je něco, co je již určené k zániku a mají nalézt právě takové materiály, které se již nevyužijí a nemají již v danou chvíli žádný účel. Jsou tj. určeny k zahození, ale produkt skončil v místě, kde se jej dál zpracovávat nebude, tedy laicky tomu říkáme, že tyto věci dělají nepořádek kolem nás. Také je dobré si ujasnit význam obalu. Proto jsem na úvodu s nimi probrala veškeré body a zeptala se, zda je vše žákům jasné. Po ujasnění se žáci pustili do práce.</p>
--	---

Tabulka č. 12: Zdravý a nemocný

Název aktivity:	Zdravý a nemocný		
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství		
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Mezinárodní vztahy, globální svět: globální problémy		
Průřezové téma:	Environmentální výchova		
Tematický okruh průřezového tématu:	Lidské aktivity a problémy životního prostředí: průmysl a životní prostředí		
Rozvojové klíčové kompetence:	K učení K řešení problémů	Komunikativní Sociální a personální	Občanské
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ (6. a 7. ročník)		
Cíl:	<i>Žák rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí. Žák objasní souvislosti globálních a lokálních problémů.</i>		
Výstup:	prezentace svých výsledků		
Metoda:	Problémové úlohy: metoda černé skříňky Projekt		
Organizační forma:	skupinová		
Pomůcky:	Fotografie zdravého lesa a poškozeného lesa		
Čas:	45 min		
Průběh:	Žáci se seznámí pomocí fotografií a dokumentů s problémem Ve skupinách začnou řešit, jak problém vznikl a co je původem problému. Žáci poté budou hledat řešení jak problém vyřešit a své tvrzení zdůvodní. Na konci celé aktivity se žák vcítí do poškozeného lesa a pokusí se napsat vzkaz civilizaci.		
Reflexe:	Aktivita ukazuje, co se všechno může stát, vymkne-li se nám naše práce z rukou. Jak moc dokážeme být nebezpeční vůči přírodě a jak nám příroda zpětně ukáže svou druhou tvář. Situace, která nastala například v Jizerských horách, se stala ukázkou toho, jak jednoduše se nám může vymknout naše jednání z ruky. V metodickém listu je fotografie dvou obrázků		

	<p>zdravého lesa a lesa, který byl zničen kyselým deštěm. Žáci se vůči tomuto jednání vyjadřovali negativně a nejčastěji vzkazovali ochranu lesa a obezřetnost k přírodě. Také si uvědomovali, jak jsou čističky v továrnách důležité.</p>
--	--

Tabulka č. 13: My a planeta

Název aktivity:	My a planeta		
Vzdělávací obor:	Výchova k občanství		
Tematický okruh vzdělávacího oboru:	Mezinárodní vztahy, globální svět		
Průřezové téma:	Environmentální výchova		
Tematický okruh průřezového tématu:	Základní podmínky života		
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení K řešení problémů	Komunikativní Sociální a personální	Občanské Pracovní
Cílová skupina:	2. stupeň ZŠ: 9. ročník		
Cíl:	Žák si vytvoří náhled na <i>globální problémy současnosti</i> a zaujme k nim určitou pozici. Dále <i>objasní souvislosti globálních a lokálních problémů</i> , uvede <i>příklady možných projevů a způsobu řešení globálních problémů na lokální úrovni - v obci, regionu</i> . Žák je veden k <i>angažovanosti k řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí</i>		
Očekávaný výstup:	Prezentace		
Metoda:	Brainstorming		
Organizační forma:	frontální		
Pomůcky:	Papír/počítač, dataprojektor		
Čas:	Až 4h		
Průběh:	<p>Vyučující zadá celé třídě práci na téma <i>Naše jednání na planetě Zemi</i>. Žáci si mohou zvolit jakoukoliv formu prezentace, kterou sdělí svým mladším spolužákům o ekologické problematice. Mohou zvolit počítačovou prezentaci, vytvořit výtvarnou výstavu se zaměřením na problematiku (např. komix, koláž či mozaika z fotografií), divadelní představení, mohou mladší žáky seznámit o dané problematice na posezení či „veřejné školní přednášce“ mohou také vydat speciální školní časopis.</p> <p>Vždy je však důležitá komunikace ve třídě. Žáci si vytvoří</p>		

	vzájemnou dělbu práce.
Reflexe:	Cílem je jakoukoliv formou podat náhled o současné problematice environmentální výchovy. Vyučující by měl být ve třídě jako průvodce, který je bude k danému cíli směřovat. Vzhledem k tomu, že žáci cítí určitou zodpovědnost za výsledek, aktivitu berou vážně a zodpovědně. Žáci mě vnímali skutečně jako pomocnou ruku v případě nesnází.

Závěr

Environmentální výchova je stále diskutovatelnou problematikou, která má v moderní společnosti své místo. Je nutné, aby si již žáci na základních školách osvojovali návyky, které jsou pro společnost i celkovou budoucnost planety prospěšné.

Zdá se, že i přesto, že se žáci již s technickým světem setkávají čím dál tím častěji, nezapomínají mít kritický náhled na svět. Aktivitu, které jsou zde v této bakalářské práci zmíněny, byly prakticky vyzkoušeny na základní škole. Žáci se aktivit zhostili velmi dobře. Hodiny byly s žáky zajímavé a pestré. Z žakovských komentářů lze usuzovat, že probíraná problematika se jich osobně dotýká. Sami dodávali příklady ze svého života, vzájemně se inspirovali a v momentě debaty nenastávalo ticho, což je pro aktivitu důležité, neboť ačkoliv jsou aktivity různě metodicky pojaté, jejich společnou vlastností je to, že se má stále něco dít. Žáci dále pokládali různé doplňující otázky k daným tématům. Svědčí to tedy o určitém zájmu o problematiku environmentální výchovy.

Vzhledem k tomu, že žákům je tato problematika blízká, lze říci, že problematika environmentální výchovy se týká každého občana v každodenním světě. S rozdílem, že každá věková skupina bude reflektovat dění vlastním způsobem. V předmětu výchova k občanství se žáci právě učí reflektovat dění kolem sebe co nejcitlivěji. Proto by zde mělo být místo i pro takové aktivity, které otvírají takové otázky jako je v tomto případě environmentální výchova z pohledu občana. Žáci tak mohou zaujmout vlastní názor na vnější dění a uvědomí si spojitosti, co všechno naším jednáním můžeme vytvořit a ovlivnit. Proto, aby si žáci uvědomili skutečnost problematiky, je vhodné žáky nechat samostatně pracovat a dát jim možnost, aby na otázky, spojené s danou problematikou, přišli sami.

V přílohové části jsou ukázky prací, které žáci v rámci aktivit vytvořili.

Za každých okolností se osvědčila důležitost žáky v aktivitách stále motivovat, podporovat, poskytovat jim kladnou zpětnou vazbu a zároveň je vést ke správnému cíli. Žáci tak hodinu ocení, budou s vyučujícím lépe spolupracovat a atmosféra třídy bude příjemná. Pro zmíněné aktivity je typická role vyučujícího jako pomocníka nebo koordinátora celé hodiny. Žáci si tak hodinu vytváří prakticky sami a učitele považují za průvodce, který jim pomůže k dosažení zvoleného cíle.

Seznam literatury

DAGMAR, Sitná. *Metody aktivního vyučování. Spolupráce žáků ve skupinách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.

JØRGENSEN, Sven Erik., FATH Brian D., ed. *Encyclopedia of ecology*. Volume 2 D-F. Amsterdam: Elsevier, 2008a. ISBN 978-0-444-52033-3.

LACINA, Lubor a KOTRBA, Tomáš. *Aktivizační metody ve výuce. Příručka moderního pedagoga*. 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2015. ISBN 978-80-7485-043-1.

MAŇÁK, Josef. *Stručný nástin metodiky tvořivé práce ve škole*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-002-6.

MÁŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MATĚJČEK, Tomáš a kol. *Malý geografický a ekologický slovník*. 1. vyd. Praha: Česká geografická společnost, 2007. ISBN 978-80-86034-68-3.

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [on-line] Praha. Leden 2016 [cit. 09. 04. 2016] dostupné na: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>

NOVOTNÝ, Jan. *Projektová výuka a aspekty tvořivosti v edukačním procesu*. Ústí nad Labem: 2012a. ISBN 978-80-7414-431-8.

Sedmá generace. Společensko ekologický časopis. Brno: Hnutí Duha, 18. 01. 2008b. Roč. 17, č.1. ISSN 1212-0499.

VALÍŠOVÁ, Alena., KASÍKOVÁ, Hana a eds. *Pedagogika pro učitele*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

ZELENKA, Josef a ŠTEJFA, Jiří. *Environmentální a ekologický slovník vybraných pojmů*. 1. vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2000. ISBN 80-7041-627-0.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice. S praktickými ukázkami*. Praha: Grada, 2012b. ISBN 978-80-247-4100-0.

Použité obrázky v přílohové části:

Obrázek č. B1 – B4 - *Grafické symboly*. [on-line] Batria [cit. 25. 4. 2016] dostupné na: <<http://www.bateria.cz/stranky3/o-spolecnosti/zivotni-prostredi/graficke-symboly.htm>>

Obrázek č. B5 – B6 - *Recyklační značky a jejich smysl*. [on-line] Horažďovice [cit. 25. 04. 2016] dostupné na:

<<http://www.muhorazdovice.cz/muhd/fr.asp?tab=muhd&id=5062&burl=&pt=ZZZ3>>

Obrázek č. D1 - VRŠOVSKÝ, Vladimír. *Cestování iDNES.cz*. [on-line] Správa CHKO Jizerské hory. [cit. 24. 04. 2016]. dostupné na:

<http://cestovani.idnes.cz/foto.aspx?r=po-cesku&c=A070924_110702_igcechy_tom&foto=TOM1df61b_1LESY_JM_78.jpg>

Obrázek č. D2 - VRŠOVSKÝ, Vladimír. *Cestování iDNES.cz*. [on-line] Správa CHKO Jizerské hory. [cit. 24. 04. 2016]. dostupné na:

<http://cestovani.idnes.cz/foto.aspx?r=po-cesku&c=A070924_110702_igcechy_tom&foto=TOM1df038_1Vrsovsky_010.jpg>

Obrázek č. G1 – *Kat heřman*. [on-line] Otevřete 13. komnata [cit. 12. 8. 2016] dostupné na: <<http://www.otevрте13komnatu.cz/hrady-a-zamky/hrad-kost/kontakty.html>>

Obrázek č. G2 – *Foto svíčky ze včelího vosku lité* [on-line] Svíčky ze včelího vosku, 22. 09. 2015 [cit. 24. 04. 2016]. dostupné na: <<http://www.svicky.medunka.com/svicky-lite.html>>

Přílohová část

V přílohové části se nachází ukázky prací aktivit a pracovní listy, které jsou k jednotlivým aktivitám určeny.

Pracovní listy

Příloha A: Pracovní list: Pochlub se se svým mazlíčkem

Chovám:

.....

Působí na mne:

.....

+	-

Fotografie, obrázek:

Příloha B: Pracovní list: Co ti obal říká?

Dokážeš vyčíst z obalu, něco o obalu?

Obr. č. B1 – Zelený bod

Obr. č. B2 – panáček vyhazující odpad

Obr. č. B3 – přeškrtnutý kontejner

Obr. č. B4 – Česká značka shody

Obr. č. B5 - tříšipkový recyklační trojúhelník

Obr. č. B6 – tříšipkový recyklační trojúhelník

Lovci

Napiš, co vidíš:

Přírodní obal:

.....
.....
.....

Odpad z rostlinného původu:

.....
.....
.....

Nerozkladatelný odpad:

.....
.....
.....

Něco pro lidské pohodlí:

.....
.....
.....

Něco, čím se mohou živit červi:

.....
.....
.....

Něco, čím se mohou živit veverky:

.....
.....
.....

Zvířata mezi lidmi:

.....
.....
.....

Příloha D: Pracovní list: Zdravý nemocný

Obrázek č. D1 - Jizerky 70. – 80. léta 20. sttoletí

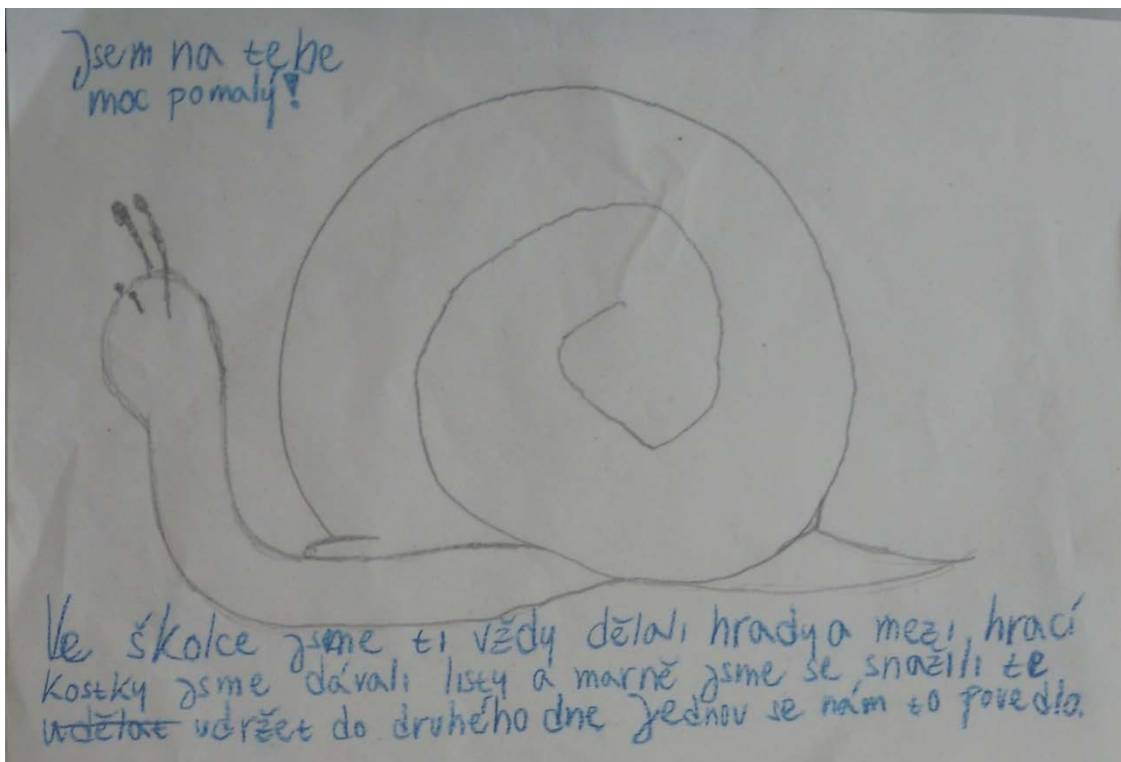
Obrázek č. D2 - Jizerky 2004 – 2006

Příklady prací žáků

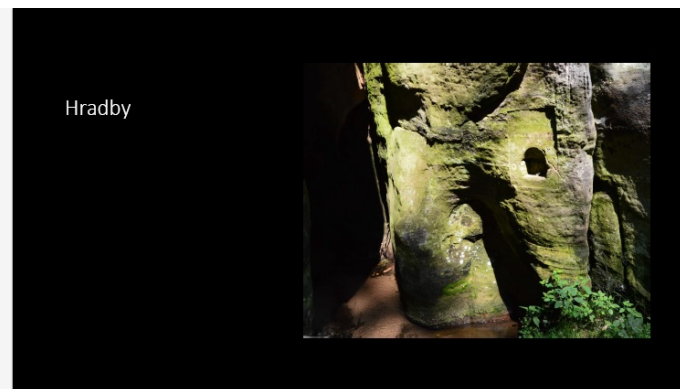
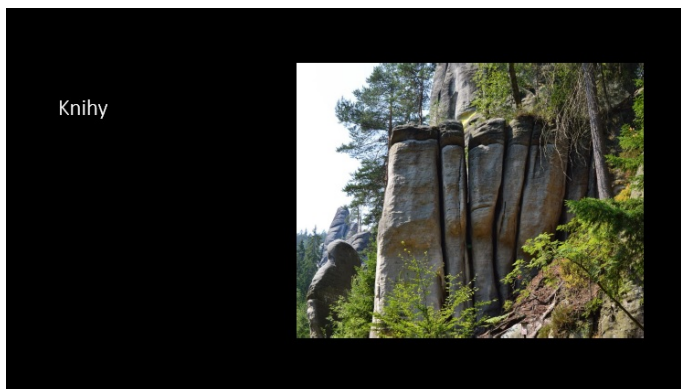
Příloha E: Vytvoř si svůj domov

Příloha F: Řeč zvířat

Příloha G:Skály našima očima – ukázka prezentací

Obr. č. G1 - kat

Obr. č. G2 - svíčky

Příloha H: Reklama na odpadkové koše

